

Кіберфлемінг як вид інвективної комунікації в електронному просторі

Н.М. Дайнека*

Житомирський державний університет ім. Івана Франка, Житомир, Україна

*Corresponding author. E-mail: nadija_daineka@yahoo.com

Paper received 16.07.15; Accepted for publication 31.07.15.

Анотація. Статтю присвячено функціонально-прагматичному аналізу комунікативної ситуації кіберфлемінгу. Кіберфлемінг розглядається як форма інвективної комунікації та різновид кібербулінгу. Флемінг (перепалку) визначено як тип конфронтативного дискурсу, що відбувається в електронному просторі і основною метою якого є відкрита чи завуальована образа, жорстоке глузування, приниження чи дискредитація однієї або декількох осіб. У статті проведено функціонально-прагматичний аналіз прикладу ситуації кіберфлемінгу. Серед засобів мовного тиску на інших учасників мовленнєвої ситуації визначені: тактика пониження статусу, тактика подання власної думки у вигляді аксіоми, тактика антитези, тактики логічної та емоційної аргументації тощо.

Ключові слова: кібербулінг, кіберфлемінг, комунікативна ситуація флемінгу, конфронтативний дискурс, інвективна комунікація, функціонально-прагматичний аналіз

Вступ. У сучасних умовах стрімкого розвитку популярності електронних засобів зв'язку, увагу лінгвістів все частіше привертає новий простір комунікації – кіберпростір. Саме в цьому середовищі відбувається значна частина мовної взаємодії між людьми різного віку і соціального статусу, а особливо – дітьми та молоддю. При цьому досить часто, відчуваючи повну свободу мовної поведінки через відсутність особистого контакту та певну анонімність, деякі користувачі Інтернету і засобів мобільного зв'язку вдаються до агресивних образливих висловлювань (прямих чи завуальованих). Одним із видів подібної інвективної комунікації в електронному просторі став кібербулінг, формою якого є кіберфлемінг (або перепалка). У контексті посилення уваги лінгвістів до комунікативно-прагматичних аспектів різних сфер вжитку мови, актуальним є дослідження функціонально-прагматичних особливостей кіберфлемінгу.

Аналіз досліджень і публікацій. Кібербулінг є особливим видом конфронтативного дискурсу [1], спрямованого на переслідування одного з членів колективу іншими. Кібербулінг визначають також, як "навмисну і повторювану образу (шкоду), яка заподіюється через комп'ютери, мобільні телефони та інші електронні прилади" [2, с. 39].

Аналіз публікацій за темою засвідчує, що у даний час немає загальноприйнятого визначення кібербулінгу, проте немає сумнівів, що кібербулінг проявляється в різних формах. В одній з перших книг, в якій розглядалася тема кібербулінгу ("Кібербулінг та кіберпогрози") Ненсі Віллард [3, с. 41], адвокат, яка є директором Центру Безпечного і Відповідального Використання Інтернету, визначила ряд типів поведінки, які, як вона стверджує, представляють кібербулінг. Серед них: перепалка (флемінг), харасмент, наклепи, персонація, публічне викриття і шахрайство, виключення і кіберсталкінг (кіберпереслідування). До цього списку слід додати також хеппіслепінг [1].

Під флемінгом (від англ. flame – полум'я) розуміють ворожі, образливі мовленнєві випадки, вербальну конфліктну взаємодію між інтернет-користувачами [1]. Флемінг, що реалізується у кіберпросторі, можна позначити стислим терміном кіберфлемінг (за аналогією з кібербулінг).

Комунікативна ситуація флемінгу реалізується у площині концептуальної метафори ARGUMENT IS

WAR [1], а її учасниками є ворогуючі сторони у вигляді цілих груп або одного чи декількох комунікантів.

Поняття "флемінг" (від англ. "flame" – "горіти") виникло у колі інтернет-спільноти. Звичною серед неспеціалістів і спостерігачів є репрезентація флемінгу як вкрай негативного повідомлення, яке функціонує як щось на зразок метафоричного вогнемету, який використовує відправник щоб "обпекти" опонента за допомогою навмисно вживаних мовних стратегій та засобів. Типові описи представляють флемінг як "їдкі критичні приватні повідомлення" [4], "грубі або образливі" повідомлення [5], "жорстокі напади" [6], "неприємну критику і часто з лайливою лексикою" [7], "глузливі коментарі" [8], "онлайн обміни, листи, які написані зневажливою, непристойною або недоречною мовою" [9]. Д. Стюарт визначав флейми (образи) як "перегріту прозу" і "різкі приниження, нечесну гру слів і анонімні виклики" [10], а Н. Тамосайтіс [8] досліджував такі образи як "неконструктивну критику, і суперечки".

Часто визначення флемінгу в деякій мірі схожі між собою, оскільки основним їх елементом є агресивна мова. Флемінг характеризується як "пряма навмисна критика", як "образа", як "ворожа мовна поведінка" і як "ворожі, провокаційні виставляння" [11]. М. Паркс та К. Флойд описують флемінг як "вербальну агресію", "грубе викриття" і "невідповідну поведінку" [12], а Дж. Коренман і Н. Вайатт характеризують флемінг як "емоційні сплески" [13]. За П. Томсеном [14], флемінг є "антисоціальною взаємодією", за Г. Коломбом та Дж. Сімутісом – це "одна з форм соціальної агресії" [15]. Н. Вілард визначає флемінг як онлайн "суперечки" (бійки) з використанням електронних повідомлень із дуже агресивною або вульгарною мовою [3]. Цілком зрозуміло, що використання подібних мовних елементів навіть одним учасником комунікації переносить ситуацію мовлення на абсолютно інший рівень [16], що зрештою призводить до конфронтації і взаємних образ.

Невирішені частини загальної проблеми. Електронний простір відіграє для сучасної молоді та дітей дуже вагомий роль. Однак багаточисельні порушники етикету віртуального спілкування часто вдаються до флемінгу і перетворюють бесіду на агресивні перепалки та конфлікти, намагаючись принизити або зганьбити опонента чи опонентів у кіберпросторі. Кібербулінг, і кіберфлемінг як один з його форм, потребує ретельних лінгвістичних досліджень як один з проявів

конфронтативного дискурсу, який набуває швидкого поширення у Всесвітній мережі. У сучасному мовознавстві є спроби визначити сутність поняття флемінгу, проаналізувати його причини та наслідки, проте відсутні чітко визначені функціональні та прагматичні особливості кіберфлемінгу, що визначає актуальність теми нашого дослідження.

Мета статті – аналіз функціонально-прагматичних особливостей реалізації комунікативної ситуації кіберфлемінгу.

Основний матеріал дослідження. Флемінг (перепалка) позначає короткий, гарячий обмін між двома чи більше особами, який відбувається шляхом використання комунікаційних технологій. Хоч, як правило, перепалка відбувається в "публічному" оточенні, такому як наприклад, чати або дискусійні групи, а не в приватному обміні електронними повідомленнями. Якщо виникає ряд образливих реплік, то починається "полум'я війни" [3, с. 75].

На перший погляд перепалка відбувається між двома людьми, які знаходяться на ігровому полі на рівних один з одним. Однак, несподіваний агресивний акт однієї людини може створити дисбаланс на ігровому полі, а жертва, принаймні в певний момент, не впевнена, кого ще агресор може залучити до полум'я вербальної війни. Отже спостерігачам може здатися, що всі учасники перепалки мають рівні умови для битви [17, с.112].

Флемінг, зазвичай, включає надсилання або розміщення ворожих або злих повідомлень з наміром "запалити" емоції та почуття інших. Ці коментарі або

повідомлення не надають розмові більшої продуктивності і не покращують її, а лише навпаки, створюються з наміром образити іншу людину, нанести соціальну і психологічну шкоду, і затвердити свій авторитет серед інших людей [18].

Кіберфлемінг переважно реалізується у середовищі інтернет-форумів, чатів, Usenet, електронної пошти, гральних серверів, веб-сайтів з відео обміну тощо. Як правило, флемінг виникає в результаті жвавого обговорення проблемних питань у сфері політики, релігії тощо, але може зустрічатися у дискусіях з приводу буденних речей.

Проаналізуємо функціонально-прагматичні особливості реалізації комунікативної ситуації кіберфлемінгу на прикладі перепалки між прихильниками комп'ютерів сумісних з операційними системами Macintosh та Windows [19]. Приводом для суперечки слугувало алегоричне зображення вищезазначеного обладнання у вигляді персонажів повнометражного мультфільму *Wall-E* (див. рис. 1).

Перші пости переважно коментують доречність аналогії Windows з Wall-E а Macintosh з Eve. У мультфільмі Wall-E постає як застарілий, але успішно функціонуючий робот, у якого розвинена особистість з власними переживаннями. Eve є представником роботів нового покоління з сучасним дизайном та комплексом неймовірних технологічних можливостей, але, водночас, позбавлена особистісних характеристик. Отже Wall-E є антропоцентричним персонажем, тобто більш нагадує людину, у той час як у образі персонажа Eve окреслюється робот-виконавець.

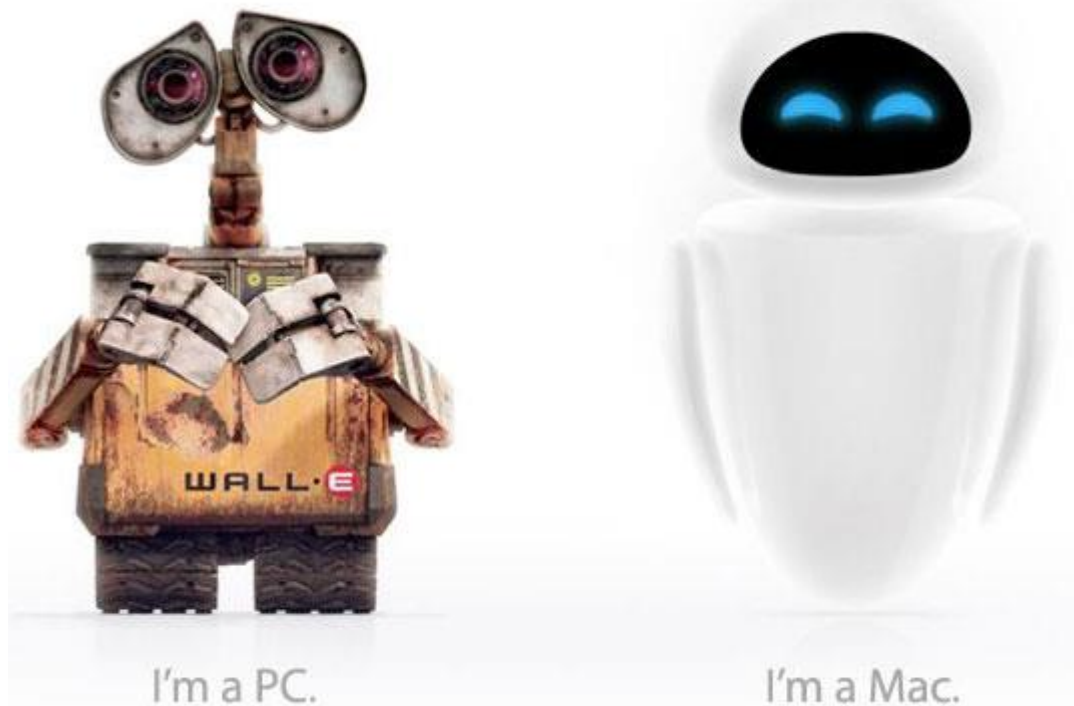

Рис. 1. Малюнок, що слугував приводом виникнення ситуації кіберфлемінгу між прихильниками різних операційних систем

Користувач wookie_x погоджується зі схожістю концепції персонажів до відповідних комп'ютерів та оперативних систем: *Sooooo, the PC is ugly but known for having a personality, and the Mac is slick looking, but*

generic. Yeah, makes sense. Задля оцінки зовнішніх характеристик використовуються означення *ugly*, що контекстуально реалізують семи "поганий", "незграбний", "зовнішньо непривабливий", "недоліки". Позити-

вні характеристики обладнання, сумісного з операційною системою Windows, вбачаються в антропоцентричності операційної системи, персоналізації взаємодії з машиною, що, у свою чергу, актуалізуються шляхом персоналізації *having a personality*, ототожненням з людиною.

Комп'ютери, сумісні з операційною системою Mackintosh, характеризуються позитивними семами "ідеальний", "гарний", "без вад", "зовнішньо привабливий" у вигляді означення *slick looking*. Прикметник *generic* актуалізує семи "узагальнений", "безособовий", "неантропоцентричний".

Далі, Mackintosh та Windows позиціонуються як об'єкти поклоніння, полярні світогляди, що реалізуються апеляцією до концепту БОГ (*tardex: ...WHERE IS YOUR GOD NOW?*!).

Отже, у перших постах переважно обговорюється доречність зображення ніж характеристики комп'ютерного обладнання та операційних систем. Напруга зростає з появою репліки користувача *teezy-weezy: PCs have personality? Get outside much? Get outside much?* є непрямим інвективним мовленнєвим актом з експлікатурою *HOW OFTEN DO YOU GO OUT?* та імплікатурою *YOU GOT CRAZY*, що робить репліку *PCs have personality?* іронічною. Відповідно, можна ідентифікувати користувача як прихильника Mackintosh технологій, що використовує *тактику пониження статусу*, намагаючись зруйнувати аргумент на користь Windows.

Справжній флемінг розпочинається з заяви користувача *rjh3000: BULLSHIT!!! We all know that both macs and PCs are exactly the same now. The only difference is one has an obscure OS used by elitist faggots, and the other has a mainstream and popular OS called Windows, used (at least in part) by 99% of the computing public. Sure, Windows won't make you suck other men's cocks, but it will actually run all the popular software and games out there.* Помітно зростаюча перевага характеристик Mackintosh над Windows нейтралізується за допомогою експресивної одиниці *BULL-SHIT!!!*, що виконує функцію привертання уваги та спрямована на апеляцію до здорового глузду з імплікацією *IT IS NOT TRUE! WAKE UP!*

У реченні *We all know that both macs and PCs are exactly the same now* реалізується *тактика подання інформації у вигляді аксіоми*, загальновідомого факту, що не потребує доказів. Використання займенника *we* поряд із квантифікатором *all* спрямовано на подання власної думки у вигляді безапеляційної точки зору усієї спільноти. До того ж *we all* має здатність категорично нейтралізувати опозицію *свої*: *чужі* та підкреслювати апріорність поданої інформації, виключає прецедент суперечки. Відповідно, імплікатура має вигляд *THERE IS NO NEED TO PROVE THAT...*

Операційна система Mackintosh характеризується як незрозуміла, незручна у користуванні (*obscure OS*), а користувачі позиціонуються за допомогою інвективи як зарозумілі, пихаті збоченці (*elitist faggots*). Для генерації флемінгу використовується дискримінативна стратегія, що реалізується *тактикою протиставлення*, антитезою. Ілюквативна сила дискримінативного впливу породжується за рахунок подвійної антитези *obscure OS* (Mackintosh) : *main stream and popular OS* (Win-

dows) та *elitist faggots* (користувачі Mackintosh) : *99% of the computing public* (користувачі Windows).

Реакцією на іронічну репліку-гіперболу користувача *teezy-weezy (PCs have personality? Get outside much?)* є персоналізована гіпербола-табу *Windows won't make you suck other men's cocks, but it will actually run all the popular software and games out there* з імплікатурою *PERSONALITY IS A METAPHOR. WINDOWS IS NOT SURE TO BE A PERSON PROPER BUT UNLIKE MACKINTOSH, THIS OS IS MORE USER-FRIENDLY, FEASIBLE AND FLEXIBLE.*

Звісно, такий агресивний комунікативний хід набуває відповідного перлюкувативного ефекту і змушує прихильників Mackintosh негайно реагувати. У відповідь, користувач *stephen-s* використовує *тактику демонстрації невразливості* ("мені не боляче") та *тактику пониження статусу* ("ви усі примітивні як і ваше обладнання"). Тактика демонстрації невразливості реалізується через активізацію концептуальної метафори *СУПЕРЕЧКА – ЦЕ ВІЙНА* та *ОБРАЗА – ЦЕ ЗБРОЯ*, яка у свою чергу актуалізується у видовій концептуальній схемі *НЕЕФЕКТИВНА ОБРАЗА – ЦЕ ПОГАНА ЗБРОЯ, ЩО НЕ ЗАВДАЄ ШКОДИ: Get back to me when you can come up with a more original insult than "elitist faggots" ... it's as original and fresh as your OS. What, do you guys have some sort of newsletter that tells you all to use the same tired insults?*

Далі, користувач вдається до *тактики демонстрації досвіду* (наведення фактів, перевірених на досвіді), *тактики логічної аргументації* (наведення логічних аргументів) разом із *тактикою емоційної аргументації* (апеляція до емоцій, переживань), що актуалізується шляхом використання образних, експресивних одиниць: *Unlike you, I have had the chance to try BOTH platforms. I gave Windoze a fair chance... 5 fucking years of windoze hell – reinstalling programs (purchased, not stolen like most users – Mac and PC alike) for no reason, hours of work lost because a file was corrupted because the program crashed while saving, Microsoft turning my computer into a brick because it claims the OS I just purchased from a national retailer is a pirated copy... fuck that! No matter how fast my hard drive was or how much ram I had, it was never enough. It was always a piece of shit. And I tried boxes from big names as well as building my own with the best parts available. So I'm an elitist faggot because I refused to waste any more of my time and money on products that don't work?!?*

Тактика демонстрації досвіду актуалізується у фрагменті *Unlike you, I have had the chance to try BOTH platforms. I gave Windoze a fair chance... 5 fucking years of windoze hell ...*. Використання паралельних конструкцій та неодноразовий повтор сполучника *because* у наведенні чисельних причин та наслідків у вигляді контрагументів засвідчує реалізацію тактики логічної аргументації. Тактика емоційної аргументації визначається використанням наступних експресивних одиниць та прийомів: *Windoze* (зневажлива жаргонна номінація Microsoft Windows з натяком на повільну швидкість роботи ОС, підчас якої можна заснути (від *doze* – дрімати, куняти; клювати носом); патетична персоналізація *I gave Windoze a fair chance, Microsoft turning my computer into a brick*; вульгаризми *5 fucking*

years of windozehell, a piece of **shit, fuck that!**; емфатичні конструкції *no matter how..., ... how much....*

Кульмінація постає у вигляді підсумку наведених контраргументів та актуалізується у формі саркастичного риторичного запитання з антитезою (*elitist faggot* : : *refused to waste time and money*): *So I'm an elitist faggot because I refused to waste any more of my time and money on products that don't work?!?*

Завершується пост дискримінаційною стратегією, що реалізується у тактиках образи, звинувачення та введення у стан фрустрації: *Whatever dude. Us Mac folk all know you PC people are dicks – you all say the same fucking thing. It just irritates us to no end when you fucktards put our shit down then try to claim something that is soooooo very "Mac" as your own. Why would you do that? Тактика введення у стан фрустрації реалізується у вигляді саркастичної поради та песимістичних прогнозів, метою яких є відбити бажання користуватися ОС Windows: **Keep holding** onto your outdated notion that the Mac and its OS are shitty and for fags. We'll be right here taking away your precious market share. **Have fun** with your bullshit community and its bullshit products.*

На досить обгрунтовані контраргументи, користувач rjh3000 реагує низкою образ та обирає тактику відступу *непереможеним* з використанням інвективних одиниць *appledandy* (чванливий прихильник продукції Apple), *cashpisser* (марнотрат), *limpwristenthusiast* (шанувальник педиків), *crashreporter* (від CrashReporter – стандартний оповідач про збої в Mac OS), *Zonicjockey* (від назви порталу AppleZone), *AppleCarebear* (від назви телеканалу AppleCareBear'schannel), *softwarerepurchaser* (підчас купівлі нового обладнання Apple діє знижка у 10%, якщо віддати старе обладнання): *Let's see, appledandy, cashpisser, limpwristenthusiast, crashreporter, Zonicjockey, AppleCarebear, softwarerepurchaser... I'll stop there because it's a waste of my talent to think up any more.*

Прихильник Mackintosh, користувач steveballmerisgod намагається спростити тезу rjh3000 ("*but it will actually run all the popular software and games on there*"): **No shit dickwad... I was just wondering what kind of programs windont did run? And by the way fucknut my apple computers can run all windont programs as well...but who the fuck would want to buy windont products...that's right the 90% of the population that can't think for themselves.**

На початку спрощення актуалізується за допомогою категоричного інвективного заперечення *Noshit* (та невже?) *dickwad* (мудак) з імплікатурою IT IS NOT

TRUE. Користувач реалізує тактику *навішування ярликів*, навмисно використовуючи пейоративну номінацію *windont*, утворену шляхом телескопії від *windowsdon't* (LinuxDoesWhatWinDon't) з імплікатурою LOW-QUALITY SOFT. Автором посту актуалізується традиційна для флемінгу тактика *протиставлення*, що вербалізується в інвективних антитезах *windont* (Windows) : : *my apple computers* (Mackintosh) та *90% of the population that can't think for themselves* (Windows), та імпліцитно протиставляється 10% користувачів Mackintosh, що здатні самостійно думати, і, відповідно, позиціонуються як розумніші, виокремлюючись із загальної інертної маси. Тактика виправдання реалізується у фрагменті *I was just wondering what kind of programs windont did run? And by the way fucknut my apple computers can run all windont programs as well* у вигляді саркастичного запитання *I was just wondering what kind of programs windont did run?* та гіперболізованого аргументу з інвективою *fucknut* (йолоп, телепень) *And by the way fucknut my apple computers can run all windont programs as well*, що має загальну імплікатуру YOU ARE TOO STUPID TO UNDERSTAND THAT MACKINTOSH CAN EASILY RUN ALL THE LOW-QUALITY SOFT.

До того ж, фінальна репліка постає у формі риторичного запитання з псевдоаргументованою відповіддю, з імплікацією обгрунтування причини: PEOPLE-BUY WINDOWS BECAUSE THEY ARE STUPID.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті дослідження кіберфлемінг визначено як форму кібербуллінгу, що спрямована на розпал мовленнєвого конфлікту (суперечки) з метою приниження, образи або дискредитації іншого учасника/учасників мовної взаємодії у кіберпросторі. Для досягнення основної мети особи-агресори вживають різні стратегії і тактики комунікації. Аналіз конкретних ситуацій кіберфлемінгу та його функціонально-прагматичних особливостей свідчить, що метою кіберфлемінгу є завдання соціальної та психологічної шкоди, що актуалізується шляхом реалізації тактик пониження статусу, подання інформації у вигляді аксіоми, протиставлення, демонстрації невразливості, демонстрації досвіду, логічної аргументації, емоційної аргументації, образи, звинувачення, введення у стан фрустрації, відступу *непереможеним*, навішування ярликів, протиставлення та виправдання. Майбутні дослідження за даною тематикою можуть бути спрямовані на аналіз підходів до визначення різних форм кібербуллінгу, мовних засобів їх реалізації, тактик мовленнєвого нападу та захисту учасників тощо.

REFERENCES

- [1] DaynekaN.M. Cyberbullying: ontological characteristics and typology / N.M. Dayneka // Bulletin of ZHIU n.a. Ivan Franko. – 2013. – №70. – 233-238 p.
- [2] Patchin, J.W. Bullying beyond the schoolyard: Preventing and responding to cyber bullying / J.W. Patchin, S. Hinduja. – Thousand Oaks, California: Corwin Press, 2009. – 254 p.
- [3] Willard, N.E. Cyberbullying and cyberthreats: Responding to the Challenge of Online Social Agression Threats, and Distress / [ed. by K. Steiner]. – Champaign, Illinois: Research Press, 2007. – 320 p.
- [4] Cosentino, V.J. Virtual legality. Byte. – №19. – 1994. – 278 p.
- [5] Schrage, M. Mr. Bozo, meet Miss Courtesy Worm // Computerworld. – 1997. – P. 31, 37.
- [6] Dvorak, J.C. The flaming of Madison Ave // Marketing Computers. – №14. – 1994. – P. 22.
- [7] Chapman, G. Flamers // The New Republic. – 1995. – P. 13.
- [8] Tamosaitis, N. Getting flamed isn't funny // Computer Life. – №1. – 1991. – P. 207-208.
- [9] Seabrook, J. My first flame // The New Yorker. – 1994. – P. 70-99.
- [10] Stewart, D. Flame throwers: Why the heated bursts on your computer network? // Omni. – №13. – 1991. – P. 26.

- [11] Kollock, P. & Smith, M. Cooperation and conflict in computer communities In S.C. Herring (Ed.), Computer-mediated communication: Linguistic, social and cross-cultural perspectives. – Amsterdam: J. Benjamins, 1996. – P. 109-128.
- [12] Parks, M. & Floyd, K. Making friends in cyberspace // Journal of Communication. – № 46(1). – 1996. – P. 80-97.
- [13] Korenman, J. & Wyatt, N. Group dynamics in an e-mail forum. In S.C. Herring (Ed.), Computer-mediated communication: Linguistic, social and cross-cultural perspectives. – Amsterdam: J. Benjamins, 1996. – P. 225-242.
- [14] Thompsen, P.A., & Fougler, D. A. Effects of pictographs and quoting on flaming in electronic mail // Computers in Human Behavior. – №12. – 1996. – p. 225-243.
- [15] Colomb, G.C., & Simutis, J.A. Visible conversation and academic inquiry: CMC in a cultural diverse classroom // In S.C. Herring (Ed.), Computer-mediated communication: Linguistic, social and cross-cultural perspectives. – Amsterdam: J. Benjamins, 1996. – p. 203-222.
- [16] Trolley, B. & Hanel, C. Cyber kids, cyber bullying, cyber balance. – Thousand Oaks, CA: Corwin, 2010. – p. 38-39.
- [17] Kowalski, R.M. Cyber bullying: Bullying in the digital age/ R.M. Kowalski, S.E. Limber, P.W. Agatston. – Malden, MA: Blackwell Publishing; 2008. – 224 p.
- [18] Hinduja, S. Cyberbullying: emotional and psychological consequences/ S. Hinduja, J.W. Patchin. – Cyberbullying Research Center. – 2009. – P. 1. / URL: http://www.cyberbullying.us/cyberbullying_emotional_consequences.pdf
- [19] MacVsPC / URL: <http://www.myconfinedspace.com/2008/07/12/wall-e-mac-vs-pc/>

Cyberflaming as a type of invective communication in electronic space

N.M. Dayneka

Abstract: The paper is dedicated to the functional-pragmatic analysis of the cyberflaming communicative situation and its realization. The cyberflaming is defined as a form of cyberbullying. The flaming is defined as a type of confrontative discourse, which takes place in the electronic space and has the aim of insult, derision, humiliation or discreditation of the addressee. In the article the functional-pragmatic analysis of the example of the forum flaming was fulfilled, different communicative strategies and tactics were marked.

Keywords: cyberbullying, cyberflaming, communicative situation of flaming, confrontative discourse, invective communication, functional-pragmatic analysis